

Seminari de teoria crítica i pensament antropològic

Codi: 101257

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	3	0
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	4	2

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Paula Escribano Castaño

Correu electrònic: Paula.Escribano@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Es recomana haver cursat "Història de l'Antropologia". No es recomana per estudiants de tercer curs.

Objectius

Aquest seminari constitueix un espai per a debats epistemològics i teòrics innovadors que permeten, juntament amb les assignatures dels àmbits temàtics especialitzats, aprofundir en la crítica del coneixement antropològic i proporcionar una primera especialització. Els objectius principals són: La discussió de textos que permetin reflexionar de manera crítica sobre les controvèrsies epistemològiques, polítiques i ètiques que van sorgir en Antropologia després de la II Guerra Mundial. Els temes implicats són les crítiques a la supremacia del mètode, els debats epistemològics sobre els relativismes i la universalitat, la crítica política sobre la responsabilitat social de l'antropologia, i les conseqüències del gir interpretativista sobre la legitimitat de l'antropologia per representar altres cultures i l'èmfasi en la reflexivitat.

Competències

Antropologia Social i Cultural

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Valorar els problemes epistemològics i metodològics que comporta la dialèctica entre particularisme i comparació.

- Valorar en termes teòrics, metodològics i ètics les recerques antropològiques encaminades a objectius bàsics o orientades a la intervenció.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els codis ètics vigents al treball de camp etnogràfic.
2. Contextualitzar la recerca feta en relació amb l'estat de la teoria antropològica corresponent.
3. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics.
4. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats.
5. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
6. Identificar la variabilitat transcultural dels sistemes econòmics, de parentiu, polítics, simbòlics i cognitius, educatius i de gènere, i la teoria antropològica que hi fa referència.
7. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
8. Pensar críticament i intentar evitar les projeccions etnocèntriques en la construcció de teoria.
9. Reconèixer les implicacions ètiques de les recerques encaminades a objectius bàsics.
10. Reconèixer les implicacions ètiques de les relacions etnològiques entaulades durant les pràctiques de treball de camp.
11. Relacionar els elements i factors que intervenen en el desenvolupament dels processos científics.
12. Resumir les característiques d'un text escrit en funció dels propòsits comunicatius.
13. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

1. Introducció: història, epistemologia, ètica
  - 1.1. La història de l'antropologia com a problema antropològic
  - 1.2. Història d'una tensió: humanitat i diversitat
2. L'antropologia en crisi: coneixement i poder - la innocència perduda
  - 2.1. Factors contextuais de la crisi
  - 2.2. Conseqüències epistemològiques de la crisi: d'objectes primitius a subjectes
3. Tradicions nacionals
  - 3.1. Un debat made in USA: els objectes etnogràfics esdevenen subjectes polítics
  - 3.2. Altres memòries, altres consciències: ignoràncies entre Gran Bretanya i França
4. El problema de l'explicació antropològica
  - 4.1. Una humanitat, diverses cultures: el debat relativisme - universalisme
  - 4.2. Formes de relativisme-universalisme
5. El gir interpretatiu i altres culturalismes
  - 5.1. Geertz: la cultura com a text
  - 5.2. Primeres crítiques a l'interpretativisme
6. L'antropologia postmoderna
  - 6.1. Deconstruint l'antropologia
  - 6.2. Aportacions i crítiques
7. I malgrat tot... noves i velles propostes
  - 7.1. Nova i vella etnografia
  - 7.2. Repensant la història i la modernitat

Metodologia

Metodologia docent:

Classes magistrals amb suport de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC).
 Visionat i discussió de material audiovisual.

Directrius per a la reflexió i discussió crítica en qüestions vinculades a la història, l'epistemologia i l'ètica del treball antropològic.

Elaboració d'assajos i comentaris de text sobre material bibliogràfic i audiovisual.

Activitats formatives:

Classes teòriques

Presentacions orals i discussió de lectures en grup.

Lectura comprensiva i discussió de textos.

Estudi individual i discussió en equip.

Elaboració de treballs individuals i en grup

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals	34	1,36	1, 2, 5, 6, 8, 9, 10, 11
Seminaris (presentació de textos i discussió)	24	0,96	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13
Tipus: Supervisades			
Tutories	1	0,04	3, 6, 11, 13
Tipus: Autònomes			
Elaboració i presentació de treballs	30	1,2	2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Estudi i treball personal	59	2,36	2, 6, 9, 11, 12, 13

Avaluació

Mòdul de lliurament de treballs (70%)

Assaig 1: 35%

Assaig 2: 35%

Mòdul de participació (30%)

Assistència i participació a les discussions-seminari de lectures (participació obligatòria al 70%): 15%

Presentació oral en una sessió de discussió de lectures: 15%

*Al principi de curs es lliuraran les instruccions dels exercicis.

*El no lliurament del primer assaig, llevat de casos degudament justificats, implicarà un "No avaluable".

*El mòdul de participació NO és reevaluable!

*L'estudiant rebrà la qualificació de No avaluable sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació.

PLAGI:

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

AVALUACIÓ EN CAS DE NO-PRESENCIALITAT:

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i

participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Elaboració de treballs	70%	0	0	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Participació a classe i presentacions orals	30%	2	0,08	3, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 13

Bibliografia

1. Introducció: història, epistemologia, ètica

- Bauman, Zygmunt. 2005 [1991]. *Modernidad y ambivalencia*, Barcelona, Anthropos.
- Bourdieu, Pierre. 2008 [1984]. *Homo academicus*. Buenos Aires, Siglo XXI.
- Foucault, Michele. 1971. *Las palabras y las cosas*, México, Siglo XXI.
- Hallowell, A. Irvin. 1962. "The history of anthropology as an anthropological problem", *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 1, pp. 24-38.
- Harris, Marvin. 2003 [1968]. *El desarrollo de la teoría antropológica*, Madrid, Siglo XXI.
- Harris, Marvin. 2007 [1989]. *Teorías sobre la cultura en la era posmoderna*, Barcelona, Crítica.
- Menéndez, Eduardo L. 2002. *La parte negada de la cultura. Relativismo, diferencias y racismo*, Barcelona, Edicions Bellaterra.
- Stolcke, Verena. 1993. "De padres, filiaciones y malas memorias. Qué historias de qué antropologías?", J. Bestard i Camps (coord.), *Después de Malinowski*, Asociación Canaria de Antropología, Sta. Cruz de Tenerife, pp. 147-198.

2. L'antropologia en crisi: coneixement i poder - la innocència perduda

- Bancel, Nicolas; Blanchard, Pascal; Boëtsch, Gilles; Déroo, Eric; Lemaire, Sandrine (dir.). 2002. *Zoos humains. Au temps des exhibitions humaines*, Paris, La Découverte.
- Bonfil Batalla, Guillermo. 1973. "Conservative Thought in Applied Anthropology: A Critique", T. Weaver (ed.), *To See Ourselves. Anthropology and Modern Social Issues*, Glenview, Scott, Foresman and Company, pp. 126-130.
- Farish, Matthew. "Archiving Areas: The Ethnogeographic Board and the Second World War", *Annals of the Association of American Geographers*, vol. 95, n° 3, pp. 663-679.
- González, Roberto I. 2004. *Anthropologists in the Public Sphere. Speaking Out on War, Peace, and American Power*, Austin, University of Texas Press.
- Price, David. 2004. *Threatening Anthropology. McCarthyism and the FBI's Surveillance of Activist Anthropologists*, Durham, London, Duke University Press.
- Price, David. 2008. *Anthropological Intelligence. The Deployment and Neglect of American Anthropology in the Second World War*, Durham, London, Duke University Press.

3. Tradicions nacionals

Estats Units

- Berreman, Gerald D. 1968. "Is anthropology alive? Social responsibility in social anthropology", "Social Responsibilities Symposium", *Current Anthropology*, vol. 5, n° 5.
- Chomsky, Noam. 1997. "The cold war and the university", A. Schiffrin (ed.), *The cold war and the university. Toward an intellectual history of the postwar years*, New York, The New Press.
- Gough, Kathleen. 1968. "New proposals for anthropologists", "Social Responsibilities Symposium", *Current Anthropology*, vol. 9, n°5.
- Hymes, Dell. (ed.). 1972. *Reinventing Anthropology*, New York, Pantheon Books.

- Sahlins, Marshal. 1966. "The destruction of conscience in Viet Nam", *Dissent*, enero-febrero.
- "Social Responsibilities Symposium", *Current Anthropologist*.
- Weaver et.al. (eds). 1973. *To see Ourselves. Anthropology and Modern Social Issues*, Illinois, Glenview.
- Wolf, Eric. 1971. "Antropología en pos de guerra", *América Indígena*, vol. 31, nº2, pp. 429-449.

Gran Bretanya

- Asad, Talal. 1973. "Introduction", T. Asad (ed.), *Anthropology & the Colonial Encounter*, Londres, Ithaca.
- Asad, Talal. 1991. "Afterword: From the history of colonial anthropology to the anthropology of Western hegemony", G.W. Stocking, Jr., *Colonial Situations. Essays on the Conceptualization of Ethnographic Knowledge*, University of Wisconsin Press.
- Douglas, Mery. 1967. "If the Dogon...", *Cahiers d'Etudes Africaines*, vol. 7, nº 4, pp. 659-670.
- Feuchtwang, Stephan. 1973. "The colonial formation of British social anthropology", T. Asad (ed.), op.cit.
- Forster, Peter. 1973. "Empiricism and imperialism: A review of the New Left critique of social anthropology", T. Asad (ed.), op.cit.
- Kuper, Adam. 1973. *Antropología y antropólogos. La escuela británica. 1922-1972*, Barcelona, Anagrama.
- Maddock, Kenneth. 1998. "Los dudosos placeres del compromiso" (trad.), *Anthropology Today*, vol. 14, nº 5.
- Richards, Audrey I.. 1967. "African systems of thought: an Anglo-French dialogue", *Man*, vol. 2, nº 2, pp. 286-297.

França

- Badou, Gerard. 2000. "Sur les traces de la Vénus Hottentote", *Gradhiva*, 27, pp. 83-87.
- Ciarcia, Gaetano. 1998. "Ethnologues et 'Dogon'. La fabrication d'un patrimoine ethnographique", *Gradhiva* 24.
- Copans, Jean. 1975. *Anthropologie et Impérialisme*, Paris, François Maspero.
- Jamin, Jean. 1996. "Introduction", *Michel Leiris. Miroir de l'Afrique*, Paris, Quarto Gallimard.
- Jamin, Jean. 1988. "L'histoire de l'ethnologie est-elle une histoire comme les autres?", *Revue de Synthèse* nos. 3-4, julio-diciembre.
- Lacoste-Dujardin, Camille. 1986. "Opération "Oiseau Bleu". Géostratégie et ethnopolitique en montagne Kabyle, 1956", *Revue des Mondes Musulmans et de la Méditerranée*, vol. 41, nº1, pp. 167-193.
- Leclerq, G. 1973. *Antropología y colonialismo*, Madrid, Alberto Corazón Editor.
- Leiris, Michel. 1995 [1950]. *L'ethnologue devant le colonialisme*, Icaria, Barcelona.
- Tillion, Germaine. 2000. *Il était une fois l'ethnographie*, Paris, Editions du Seuil.
- Tillion, Germaine. 2007. *Combats de guerre et de paix*, Paris, Editions du Seuil.

4. El problema de l'explicació antropològica

- Abu-Lughod, Lila. 2002. "Do Muslim Women Really Need Saving? Anthropological Reflections on Cultural Relativism and Its Others", *Ethics Forum: September 11 and Ethnographic Responsibility*, *American Anthropologist*, 104 (3), pp. 783-790.
- Dupertius, C. ; Gottraux, P. 1990. "Pour un universalisme critique. Essai sur les droits de l'homme et la diversité des cultures", *Equinox*, no.4.
- Frade, C. (comp.). 2002. *Globalització i diversitat cultural*, Barcelona: UOC.
- Geertz, Clifford. 1996. *Los usos de la diversidad*, Barcelona, Paidós.
- Gellner, Ernest. 1982. "Relativism and universals", M. Hallis, S. Lukes (eds.), *Rationality and Relativism*, Oxford/Cambridge, Blackwell, pp. 181-200.
- Sperber, Dan. 1982. "Apparently irrational beliefs", M. Hollis, S. Lukes (eds.), *Rationality and Relativism*, Oxford/Cambridge, Blackwell.
- Tambiah, Stanley J. 1990. "Rationality, relativism, the translation and commensurability of cultures", *Magic, Science, Religion, and the Scope of Rationality*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Todorov, Tzvetan. 1988. "Le projet universaliste", *Anthropologie et Sociétés*, vol. 12, nº 1.
- Todorov, Tzvetan. 2003 [1989]. "Lévi-Strauss: L'horizon relativiste", *Nosotros y los otros*, Madrid, Siglo XX, pp. 83-112.

5. El gir interpretatiu i altres culturalismes

- Geertz, Clifford. 1989. "Descripción densa: hacia una teoría interpretativa de la cultura", *La interpretación de las culturas*, Barcelona, Gedisa.
- Geertz, Clifford. 1989. *El antropólogo como autor*, Barcelona, Paidós.
- Kapferer, Bruce. 1988. "The anthropologist as Hero. Three exponents of post-modernist anthropology", *Critique of Anthropology*, vol. 8, nº 2.
- Keesing, RollerM. 1987. "Anthropology as interpretative quest", *Current Anthropology*, vol. 28, nº2.
- Sperber, Dan. 1985. "Interpretative ethnography and theoretical anthropology", *On Anthropological Knowledge*, Cambridge.

6. L'antropologia postmoderna

- Appignanesi, R; Garrat, C. 1997. *Postmodernismo para principiantes*, Buenos Aires, Era Naciente, SRL.
- Clifford, James. 1991. "Introducción. Verdades parciales", J. Clifford, G.E. Marcus (eds), *Retóricas de la antropología*, Madrid, Júcar.
- Clifford, James. 1995 [1988]. *Dilemas de la cultura. Antropología, literatura y arte en la perspectiva posmoderna*, Barcelona, Gedisa.
- Gellner, Ernest. 1994. *Postmodernismo, razón y religión*, Barcelona, Paidós.
- Jameson, T. 1996. *Teoría de la postmodernidad*, Madrid, Editorial Trotta.
- Marcus, Goeoge E.; Cushman, D.E. 1991. "Las etnografías como textos", C. Reynoso, *El surgimiento de la antropología postmoderna por C. Geertz, J. Clifford y otros*, Barcelona, Gedisa.
- Marcus, GeorgeE. 1992. "Past, present and emergent identities: Requirements for ethnographies of late twentieth-century modernity worldwide", S. Lash, J. Friedman (eds), *Modernity and Identity*, Oxford, Blackwell.
- Rabinow, P. 1992. *Reflexiones sobre un trabajo de campo en Marruecos*, Madrid, Júcar.
- Reynoso, C. 1991. "Presentación", *El surgimiento de la antropología postmoderna por C. Geertz, J. Clifford y otros*, Barcelona, Gedisa.
- Sangren, P.S. 1988. "Rethoric and the authority of ethnography: Post modernism and the social reproduction of texts", *Current Anthropology*, vol. 29, nº 3, pp. 405-435.
- Strathern, Marilyn 1991. "Fuera de contexto: Las ficciones persuasivas de la antropología", C. Reynoso, *El surgimiento de la antropología postmoderna por C. Geertz, J. Clifford y otros*, Barcelona, Gedisa.

7. I malgrat tot... noves i velles propostes

- Angosto Ferrández, Luis Fernando. 2013. "Antropología, humanismo y responsabilidades cívicas: una conversación con Thomas Hylland Eriksen", *AIBR. Revista de Antropología Iberoamericana*, 8 (2), pp. 161 - 182.
- Axel, B.K. 2002. *From the Margins. Historical Anthropology and Its Futures*, Durham, Duke University Press.
- Bourgois, Philippe. 1990. "Enfrentándonos a la ética antropológica. Lecciones etnográficas de Centro-América" (trad.) ("Confronting anthropological ethics: Ethnographic lessons from Central America", *Journal of Peace Research*, vol 27, nº1, pp. 43-54).
- Comaroff, John, Comaroff, Jean. 2011. *Etnicidad S.A.*, Madrid, Katz Editores.
- Descola, Philippe. 2005. *Par-delànature etculture*. Paris: Gallimard.
- González, Roberto J. 2007. "Towards mercenary anthropology? The new US Army counterinsurgency manual FM 3-24 and the military-anthropology complex", *Anthropology today*, vol. 23, nº 3, June.
- Graeber, David. 2011. *Fragmentos de antropología anarquista*, Virus Editorial, pp. 19-45, 104-116.
- Haraway, Donna. 1988. "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective", *Feminist Studies*, vol. 14, nº 3, pp. 575-599.
- Kahn, Joel. 2001. "Anthropology and Modernity", *Current Anthropology*, vol. 42, nº 5, pp. 651-664.
- Messer, Ellen. 1993. "Anthropology and human Rights", *Annual Review of Anthropology*, 22, pp. 221-224.
- Morin, Edgar. 1998. "La unidualidad del hombre", *Gazeta de antropología*, nº 13, pp. 5-9.
- Restrepo, Eduardo; Arturo Escobar. 2004. "Antropologías en el mundo", *Jangwa Pana*, 3, pp. 110-131.

- Ribeiro, G.L.; Escobar, A. (eds.). 2006. *World Anthropologies. Disciplinary Transformations within Systems of Power*, Oxford, New York, Berg.
- Sahlins, Marshal. 1999. "What is Anthropological Enlightenment? Some Lessons of the Twentieth Century", *Annual Review of Anthropology*, 28, pp. 1-23.
- Stolcke, Verena. 1999. "La nueva retórica de la exclusión en Europa" *Revista Internacional de Ciencias Sociales* 159, UNESCO, Marzo 1999.
- Viveiros de Castro, Eduardo. 1996. "Dixi cosmológica i perspectivisme amerindi ["Os pronomes cosmológicos e o perspectivismo ameríndio", *MANA*, 2 (2), pp. 115-144].
- Wolf, Eric R. 2001. *Pathways of Power. Building an Anthropology of the Modern World*, Berkeley, University of California Press.